

מלכים א' פרק י"ט

(1) מדרש שמואל (בובר) פרשה כב

(אמר) רבי יהודה ברבי סימון [אמר] אפילו כרעים לא עשיתם, איזבל בת כומרים היא משלחת ואומרת לאליהו כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם (מלכים א' י"ט ב'), ופותחת לו פתח [שיברח]

(2) זוהר כרך א (בראשית) פרשת ויגש דף רט עמוד א

אמר רבי חייא וכי אליהו כיון דאיהו גזר וקודשא בריך הוא מקיים ואיהו גזיר על שמיא דלא לאחתא מטרא וטלא היך דחיל איהו מאיזבל דשדרת ליה דכתיב (מלכים א' י"ט) כי כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם ומיד דחיל וערק על נפשיה, א"ל רבי יוסי הא אוקמוה דצדיקיא לא בעאן לאטרחא למאריהון באתר דנוקא אשתכחת (ליה) לעינא, כגוונא דשמואל דכתיב (שמואל א' ט"ז) איך אלך ושמע שאול והרגני, א"ל עגלת בקר תקח בידך

(3) אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמוד קצד ד"ה כל ימי בראשית

כתיב באליהו כי לא טוב אנכי מאבותי (מלכים א' י"ט), וביונה כתיב טוב מותי מחיי (יונה ד'), אלא יונה שהיה בנה של צרפתית מת פעם אחת וידע שיש לו מנוחה, ואליהו לא מת לכן אמר כי לא טוב אנכי מאבותי.

(4) זוהר כרך א (בראשית) פרשת לך לך דף צג עמוד א

כתיב (מלכים א' י"ט) מה לך פה אליהו וגו', וכתיב קנא קנאתי לה' (אלקי צבא-ות) כי עזבו בריתך בני ישראל וגו', א"ל חייך בכל אתר דהאי רשימא קדישא ירשמון ליה בני בבשרהון אנת תזדמן תמן ופומא דאסהיד דישאל עזבו הוא יסהיד דישאל מקיימין האי קיימא

(5) פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק כח

אמר לו מה לך פה אליהו, קנא קנאתי, אמ' לו לעולם אתה מקנא, קנאת בשטים על גלוי עריות, שנ' פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, וכאן קנאת, חייך שאין עושין ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך, מכאן התקינו חכמים לעשות כסא אחד מכובד למלאך הברית, שנקרא אליהו ז"ל מלאך הברית, שנ' ומלאך הברית אשר אתם חפצים.

(6) ספר בני יששכר - מאמרי חדש תשרי - מאמר ד'

והנה לשמע אוזן שמעתי שיש מדרש חז"ל (עפ"י הדברים שאמרו בזהר על שאליהו אמר קנא קנאתי וכו' כי עזבו בריתך וכו' [מ"א יט י], אמר לו הקב"ה על שאמר עזבו בריתך יצטרך הוא להיות אצל כל ברית מילה ויבא להעיד שישראל שומרים הברית, והנה שמעתי שיש באיזה מדרש) שאמר אליהו, רבש"ע כיון שמדתי שאני מקנא ולא אוכל לסבול חטא ועון פן יהיה אבי הבן המכניס לברית בעל עבירה ולא אוכל לסבול, והשיב לו הקב"ה הנה אכפר לו עונותיו, ואמר עוד פן יהיו הבעל ברית והמוהל בעלי עבירות, והשיב הש"י אכפר להם גם כן, ואמר עוד פן יהיו העומדים שם בעלי עבירות, והשיב הש"י שיכפר לכל העומדים בברית, כך שמעתי שיש באיזה מדרש ולא ראיתי, אבל ראיתי בספר אחד כתב ג"כ ששמע בשם המדרש שכל העומדים אצל כסא של אליהו מתכפרין עונותיו, ולפי הדברים הנ"ל פירשתי בפרשת פינחס (הוא אליהו) תחת אשר קנא לאלקיו, (על ידי זה) ויכפר על בני ישראל, שאמר להש"י הנה מדתי מדת קנאה לאלקים ולא אוכל לסבול בעל עבירה, הנה עי"ז הבטיחו הש"י לכפר על כל בני ישראל העומדים בברית, וזהו שיש לפרש ג"כ בגמרא דידן, ראויה שתהיה הכפרה הזו מתכפרת והולכת עד סוף כל הדורות

(7) אליהו זוטא (איש שלום) פרשה ח

ולא עוד אלא שעמד ודחפו למקום שביקשו אבותיו רחמים על בניו, שנאמר וישכב וישן תחת רותם אחד וגו' ויקם ויאכל וישתה וילך בכח האכילה ההיא וגו' (מלכים א' י"ט ה' וח'), אמר לו הקב"ה לאליהו, מה לך פה אליהו (שם ט'), היה לו שיאמר לפניו, רבונו של עולם, בניך הם, בני בחוניך הם, בני אברהם יצחק ויעקב שעשו לך רצונך בעולם, ולא

עשה כן, אלא אמר לפניו, קנוא קנאתי לה' אלקי צבא-ות וגו' (שם י'), התחיל הקב"ה לדבר עמו דברי תנחומים, אמר לו, כשנגליתי ליתן להם תורה על הר סיני, לא נגלו עמי אלא מלאכי השרת שהן רוצין בטובתן, שנאמר ויאמר צא ועמדת בהר לפני ה' וגו' (שם י"א), ואומר ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה (שם י"ב), המתין לו שלש שעות, ועדיין בדבריו הראשונים הוא עומד, קנוא קנאתי לה' אלקי צבא-ות (שם י"ד), באותה שעה אמרה לו רוח הקודש לאליהו, לך שוב לדרכך מדברה דמשק וגו' ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט וגו' (שם ט"ו וט"ז), ומה שבדעתך איני יכול לעשות.

8) מכילתא דרבי ישמעאל בא - מס' דפסחא בא פרשה א ד"ה בארץ מצרים

נמצאת אתה אומר שלשה בניס הם אחד תבע כבוד האב וכבוד הבן. ואחד תבע כבוד האב ולא כבוד הבן. ואחד תבע כבוד הבן ולא כבוד האב. ירמיה תבע כבוד האב וכבוד הבן שנאמר נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת (איכה ג מב) לכך נכפלה נבואתו שנאמר ועוד נוסף עליהם דברים (ירמיה לו לב) אליהו תבע כבוד האב ולא כבוד הבן שנאמר קנא קנאתי לה' אלקי צבא-ות וגו' (מלכים א' יט ז) ומה נאמר שם ויאמר ה' אליו לך שוב לדרכך מדברה דמשק וגומר ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט תמשח לנביא תחתך שאין תלמוד לומר לנביא תחתך אלא שאי איפשי בנבואתך. יונה תבע כבוד הבן ולא כבוד האב [שנאמר ויקם יונה לברוח וגו' מה כתיב] ויהי דבר ה' אל יונה שנית לאמר (יונה ג א) שנית נדבר עמו לא שלישי. רבי נתן אומר לא הלך יונה אלא לאבד עצמו בים שנאמר ויאמר אליהם שאוני והטילוני אל הים. וכן תמצא האבות והנביאים. היו נותנים עצמם על ישראל. במשה מה הוא אומר ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת (שמות לב לב). אם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי (במדבר יא טו) בדוד מהו אומר הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובבית אבי (שמואל ב כד) הא בכל מקום אתה מוצא האבות והנביאים נתנו נפשם על ישראל:

9) מדרש תנחומא (ורשא) פרשת פקודי סימן ג

כבר אמרתי לך שעל כרחך נוצרת ועל כרחך נולדת ועל כרחך אתה חי ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני הקב"ה, והן הן ארבעה מחנות הראה הקב"ה לאליהו ז"ל שנאמר (מלכים א יט) צא ועמדת בהר וגו', א"ל אליהו מה הן אלו ארבעה מחנות שאתה רואה, א"ל רבון העולמים איני יודע, א"ל הקב"ה אלו ארבעה עולמים שאדם עובר עליהם אלו הם רוח גדולה וחזק הוא העולם הזה שהוא דומה לרוח שהוא עובר, ואחר הרוח רעש אחר העולם הזה יום המיתה שדומה לרעש שמרעיש כל גופו של אדם, ואחר הרעש אש, הוא אחר המיתה דינה של גיהנם שהוא כלו אש, ואחר האש קול דממה דקה, אחר דינה של גיהנם זה יום הדין הגדול שנאמר (יואל ב) כי גדול יום וגו', אל ישאר בו אלא הקב"ה לבדו בעולמו בלבד שנאמר (ישעיה ב) ונשגב ה' לבדו ביום ההוא

10) פסיקתא רבתי (איש שלום) פרשה יא

כל מי שמשרת את ישראל צריך לשמור עצמו שלא יטול את שלו מתחת ידיהם כגון משה וישעיה ואליהו, משה אמר שמעו נא המורים (במדבר כ' י') ונאמר לא תביאו את הקהל הזה (שם י"ב), ישעיה אמר ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב (ישעיה ו' ה') מיד ובידו רצפה (שם ו'), אליהו כי עזבו בריתך בית ישראל (מלכים א' י"ט י' וי"ד) ונאמר ואת אלישע בן שפט [מאבל מחולה] תמשח לנביא תחתך (שם ט"ז).

11) שו"ת רדב"ז חלק ו סימן ב אלפים רצד

שאלת ממני אם יש לו אצלי טעם למה הטריח הקב"ה את אליהו מהלך ארבעים יום עד אשר בא אל הר אלקים והראהו כל אותה מראה והלא בארץ ישראל אשר שם עיקר הנבואה והקדושה היה יכול להודיעו הנבואה כי הר חורב אחר שנסתלקה השכינה לא נשאר בו שום קדושה:

תשובה כבר ידעת שאין הקב"ה חפץ שילמדו על בניו קטיגוריא ולא דלטוריא אלא סנגוריא וזכות ורוצה שהצדיק יתפלל על הדור כאשר עשה אברהם אבינו ע"ה ולא כאשר עשה נח ולכן כתיב מי נח ונקראת על שמו ואליהו ז"ל

מלכים א' פרק י"ט

לעולם היה מקנא והכי איתא במדרש אמר לו הקב"ה לעולם אתה מקנא קנאת בשטים על גילוי עריות קנאת על הברית דכתיב כי עזבו בריתך בית ישראל חייך שאין ישראל עושין ברית עד שאתה רואה בעיניך וכו' ואתיא כמאן דאמר פנחס זה אליהו והכי משמע נמי קח נא את נפשי כי לא טוב אנכי מאבותי משמע שהאריך כבר ימים הרבה וכשראה הקב"ה שלעולם היה מקנא ולא היה מלמד על ישראל זכות ולא התפלל עליהם אלא אדרבא נשבע אם יהיה השנים טל ומטר כי אם לפי דברי וראה בצערן של ישראל שהיו מתים ברעב ולא התפלל עד שריחם הקב"ה בשנה השלישית ואמר לך הראה אל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה ואפילו אחר שאמרו כל העם ה' הוא האלקים לא התפלל עליהם אלא אדרבא שאל את נפשו למות והיה הקב"ה מתאוה שיתפלל על בניו ואמר וכי לא למד זה ממשה רבו שהתפלל לפני כמה פעמים על ישראל ומסר נפשו עליהם אמר אעשה לו רמזים ודברים אשר נעשה למשה רבו ויזכור מעשיו וילמוד לבטל הקטגוריא וילמד עליהם זכות כאשר עשה משה. ולפיכך הלך בכח האכילה ארבעים יום כאשר עמד משה ארבעים יום ומ' לילה לחם לא אכל והביאו אל הר האלהים מקום המעמד הגדול ומשה מליץ בין ישראל ובין אביהם והלינו במערה והיא נקראת הצור אשר נתיישב שם משה ואמר לו מה לך פה אליהו כלומר מי הביאך פה מקום משה רבך אולי יזכור וישוב לבקש רחמים ואדרבא הוסיף לומר דלטוריא עזבו בריתך בני ישראל את מזבחתיך הרסו ואת נביאך הרגו בחרב ובכלל את מזבחתיך הרסו רמז שהיו בונין מזבחות לע"ז. אמר לו הקב"ה עדיין אתה מקנא צא ועמדת בהר לפני ה' כאשר אמר למשה הנה מקום אתי ונצבת על הצור ושמתך בנקרת הצור וגו' והיא המערה והראהו ולימדו י"ג מדות רחמים ואמר לו אם יעשו לפני כסדר הזה מיד אני מרחם עליהם כדי שיתן אליהו אל לבו ויזכור י"ג מדות של רחמים והעביר לפניו רוח גדולה וגו' במדרש א"ל בשעה שהרוח יוצא לעולם הקב"ה מרשלו בהרים ומשברו בסלעים ואומר לו הזהר שלא תזיק את בריותי ע"כ ועל דרך זה הרעש והאש והמתרגם אמר מלאכי רוחא ומלאכי זיעא ומלאכי אישתא וקל דמשבחין בחשאי ורמזו לו אע"פ שיש לפני שלוחים של זעם חביב לפני קלא דתפלה ושבח בלחש וזהו קול דממה דקה ואמרו במדרש המתין לו שלש שעות ועדיין עמד בדבריו הראשונים ואמר קנא קנאתי ע"כ. כיון שראה הקב"ה שעדיין הוא מקנא אמר אין זה ראוי לעמוד בעולם אמר לו ואת אלישע תמשח לנביא תחתיך לקחת נפשו אי אפשר שכבר נתתי לו את בריתי שלום להניחו בעולם אי אפשר דלעולם יהיה מקנא ולא ילמוד סיגוריא על ישראל הילכך יסתלק לעליונים. ואם תשאל למה לא התפלל אליהו על הדור לפי שהיו בהם שלש העבירות החמורות ע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים וחשב שלא תועיל התפלה. ומ"מ היה לו לעשות מה שעליו שכבר היו שם צדיקים הרבה כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק לו ובזכותם ובזכות תפלת הצדיק היו השאר נצולים ולא יתקיים והיה הנמלט מחרב חזאל ימית יהוא והנמלט מחרב יהוא ימית אלישע והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק לו:

12) מדרש תנאים לדברים פרק ה פסוק יד ויום

חביבה היא המלאכה שלא שרת רוח הקדש על אלישע בן שפט אלא מתוך המלאכה שני' (מ"א י"ט י"ט) וילך וימצא את אלישע בן שפט והוא חורש ומה אליהו אומר לו לך שוב כי מה עשיתי לך (שם כ') שלא לבטלך

13) אליהו רבה (איש שלום) פרשה ה

מפני מה זכה אלישע שחיו שני מתים על ידו, מפני שעשה רצונו של מי שאמר והיה העולם, ומניין שתדע לך שכן, כשאמרה רוח הקודש לאליהו לך שוב לדרכך מדברה דמשק וגו' ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע [וגו'] תמשח לנביא תחתיך [וגו'] וילך משם וימצא את אלישע בן שפט מאבל מחולה וגו' (מלכים א' י"ט ט"ו) עד י"ט), שקל במלאכתו, שנים עשר צמדים לפניו (שם), ויעבר אליהו וישלך אדרתו עליו (שם) מיד הניח את כל אשר לו וירץ אחריו, שנאמר ויעזב את הבקר וגו' (שם כ'), מיד הפקיד את כל אשר לו וזרע את כל השדה מלח, שנאמר וישב מאחריו ויקח את צמד הבקר ויזבחהו וגו' (שם כ"א), וילמדהו לא נאמר אלא וישרתהו (שם) מיכן אמרו גדולה שימושה יותר מלימודה.